

ESIPUHE

Autismikirjo ja suomalainen kielen, kommunikaation ja vuorovaikutuksen tutkimus

Tämän teemanumeron ilmestymisen aikaan autismikirjioon liittyvä terminologian käyttö on muutoksen alla. Tässä teemanumerossa emme kuitenkaan ota kantaa siihen, millaista terminologiaa tutkijoiden tulisi käyttää. Kuitenkin on ilmeistä, että me autismikirjon kielen ja kommunikaation tutkijat seuraamme tätä maailmanlaajuista keskustelua, jonka voi nähdä heijastelevan myös yleistä arvokehitystä. Viime vuosina muutoksia on nähty myös määrittelyn saralla, eikä nykytutkimuksissa autismikirjon sisällä olevia häiriöitä yleensä enää jaotella toisistaan erilleen. Merkittävänä muutoksena voidaan myös nähdä se, että autismikirjon pääoireiden ei enää ajatella muodostavan niin sanottua autistista triadia (1. sosiaalisen vuorovaikutuksen poikkeavuudet, 2. kommunikaation poikkeavuudet ja 3. rajoittuneet ja toistavat kiinnostuksen kohteet ja toiminnot), vaan nykykäsityksen mukaan oirekuva muodostaa dyadin, jossa sosiaalisia ja kommunikaation vaikeuksia ei pyritä enää erottelemaan toisistaan. Kommunikoinnin tutkimuksen näkökulmasta tämä muutos on tervetullut, sillä kommunikointi on aina sosiaalista ja yksi keskeinen vuorovaikutuksen osa.

On ilmeistä, että viimeisten vuosikymmenten aikana autismikirjioon liittyvien piirteiden ymmärrys on lisääntynyt huomattavasti. Tähän yhtenä merkittävänä tekijänä on ollut monitieteinen ja monimenetelmäinen tutkimus, jota laaja-alainen tutkimusjoukko ympäri maailmaa on ansiokkaasti tehnyt. Tästäkään huolimatta emme vielä ymmärrä kunnolla kaikkia autismikirjioon liittyviä piirteitä, eri piirteiden välisiä yhteyksiä ja taustatekijöitä. Lisäksi tarvitsemme edelleen tutkimusta siitä, miten autismikirjon henkilöitä ja heidän perheitään pystyttäisiin tukemaan parhaalla mahdollisella tavalla elämän eri vaiheissa.

Autismikirjon henkilöiden joukko on hyvin moninainen, mikä on myös yksi syy kirjaviin tutkimustuloksiin. On myös ilmeistä, että kehityksen edetessä toisilla autismikirjon henkilöillä toimintarajoitteita aiheuttavat piirteet lievenevät, kun taas toisilla huomattavat toimintarajoitteet jatkuvat läpi elämän. Nykykäsityksen mukaan alle kolmasosa autismikirjon lapsista jää minimaalisesti verbaaleiksi eli heille ei kehity lausetason puhetta ja alle puolella esiintyy komorbiditeettinä kehitysvammaisuutta. Tämän teemanumeron artikkeleita tarkasteltaessa onkin syytä huomioida, että tutkimustulokset eivät ole yleistettävissä koko kirjioon.

Autismikirjioon liittyvässä kielen, kommunikaation ja vuorovaikutuksen tutkimuksessa on aikaisemmin pyritty nostamaan esille erilaisia vaikeuksia ja pohtimaan niiden taustoja. Nykytutkimuksessa rinnalle on tullut autismikirjon henkilöiden taitojen moninaisuuden ja yksilöllisen vaihtelun painottaminen. Jatkossa tarvitsemme myös yhä enemmän tutkimusta eri ikäisistä autismikirjon henkilöistä, sillä vain tutkitun tiedon avulla voimme kunnolla ymmärtää autismikirjioon liittyviä erityispiirteitä elämän eri vaiheissa ja tarjota henkilöille heidän toivomaansa tukea sopivalla tavalla sopivaan aikaan.

Tämän teemanumeron artikkelit tarkastelevat autismikirjioon liittyviä kielen ja kommunikaation moninaisia piirteitä. Koskisen ja Stevanovicin tutkimuksessa osoitetaan, miten keskusteluanalyysin tarkan analyttisen fokuksen avulla voidaan laajentaa, täydentää ja hienosäätää aikaisemman tutkimuksen tuottamaa ymmärrystä autismikirjon henkilöiden vuorovaikutuksen erityispiirteistä ja nähdä, miten ne voivat ilmetä esimerkiksi tarinankerronnan mikrotasolla. Frickin ja kumppaneiden tutkimuksessa tarkastelukohteena on se, millaisin kielellisin keinoin haastattelua muistuttavassa

tutkimustilanteessa referoidaan toisen henkilön ajatuksia. Tutkimuksessa havaittiin, että keinot ovat valtaosalla autismikirjon henkilöistä hyvin samankaltaisia kuin verrokeilla: vastauksissa käytetään sekä kuvailevaa että esittävää referointia. Wiklundin tutkimuksen tulokset viittaavat puolestaan siihen, että autismikirjon pojat osaavat käyttää nousevaa loppuintonaatiota vuorovaikutuskeinona sekä tuottaa että tulkita oikein päättyvyyttä ilmaisevia prosodisia piirteitä spontaanissa vuorovaikutuksessa. Dindar ja kumppanit tarkastelevat artikkelissaan autismikirjon naisten ja miesten tunnekuvia laajentaen näkökulmaa yksittäisten tunnesanojen tutkimuksesta tunnepitoisen kerronnan tarkasteluun. Artikkelin tuloksissa on kiinnostavia havaintoja siitä, kuinka autismikirjon naiset ja miehet eroavat toisistaan, toisaalta verrokkiryhmän naisista ja miehistä. Lopuksi Loukusan ja kumppaneiden artikkelissa kuvataan, miten autismikirjon osamäärän (AQ) suomen kielelle käännetty versio erottelee autismikirjon henkilöitä verrokkiaineistosta. Toivon, että tämä teemanumero tarjoaa Puhe ja kieli -lehden lukijoille ajatuksia herättäviä lukuhetkiä ja uusia näkökulmia tulevaisuuden tutkimuksiin.

Oulussa 16.2.2021

Soile Loukusa